

4.4.1. Človek v spoločnosti organizácií

Dostali sme sa až na úroveň individua, jednotlivca, ktorý bude žiť v tejto spoločnosti, v ekonomike po kapitalizme.

4.4. Ako na tom bude jednotlivec ekonomicky?

Ak budú postupne do praxe zapájané všetky tri črty ekonomickej demokracie, primárne sa vyrieši to, čo je v kapitalizme *neriešiteľné*. Predovšetkým prestane existovať **nezamestnanosť**. Už Schweickart písal, že „ekonomika podnikov riadených zamestnancami nebude sama od seba zabezpečovať plnú zamestnanosť“, a zdôvodňuje aj prečo. Uvádza však, že „mechanizmus spoločenskej kontroly investícií bude podnecovať tvorbu pracovných miest. Verejné investičné banky budú dostávať špeciálne odmeny za zvyšovanie zamestnanosti všade tam, kde to bude možné a efektívne“. Takisto vlády krajín budú akceptovať všeobecné právo na prácu a ak trhový sektor ekonomiky nezabezpečí dostatočnú zamestnanosť, verejný sektor to určite urobí. Bude to nakoniec podložené legislatívou. Systém troch črt *ekonomickej demokracie* zásadne zabezpečuje primeranú prácu pre všetkých, čo chcú a môžu pracovať, inak povedané, štát poskytne prácu ľuďom, ktorí si ju nevedia nájsť. Umožňuje štátu vziať na seba úlohu *zamestnávateľa poslednej inštancie*.

Lenže ako to zabezpečiť v praxi Slovenska? Zahraniční investori už zainvestovali a skôr sa očakáva, že budú ešte maximálne aspoň jednu dekádu prítomní. Už dnes propagujú „nepripravenosť domácej pracovnej sily“ a nutnosť dovážať pracovníkov do „montovní“ z menej rozvinutých susedných krajín. Domáci podnikateľský sektor sa prakticky evakoval z obvyklých priemyselných odborov a blíži sa doba, keď už nebudú môcť byť všetci predajcami tovarov a služieb alebo internetovými pracovníkmi. Dodnes je na slovenskom vidieku veľmi nevyvážený stav prítomnosti hospodárskej činnosti v obciach a mestách, ba už aj niektoré „priemyselné parky“ tak horlivo budované za každou väčšou obcou, majú problém udržať tam aspoň nejakú hospodársku činnosť.

Zostáva jediná cesta – tvorbou národohospodárskeho vertikálne i horizontálne usporiadaného reťazca návazných **výrob pre domácu spotrebu**, teda nie s primárnou orientáciou na zahraničie, ale na lokálne trhy a pre spotrebu domácností a obyvateľstvo. Čím sa nevyklučuje prirodzene cezhraničná spolupráca v rámci Strednej Európy. Toto na základe definovanej národohospodárskej stratégie povedzme na 15 -20 rokov môžu zabezpečovať miestne obecné podniky, družstvá, občianske podniky, alebo štátom zriaďované štátne podniky až národné podniky. Skúsenosti z rokov povojnovej obnovy Československa ešte neodumreli úplne a sú tu aj nové trendy, o ktoré sa môžeme opierať.

Môžeme sa oprieť o nové trendy, ktoré zhodne popisujú Charles Handy i Peter F. Drucker. Predpokladajú, že tu bude *spoločnosť organizácií*. Na základe rozvinutých pracovných trendov čiastočných úväzkov v organizáciách i možnosti pracovať z domu pomocou informačných technológií, byť zapojený do medzirezortných pracovných tímov a viesť aktívny život i v prípade invalidity a prekročenia 60. roku života, bude jednotlivec v štádiu ekonomicky aktívneho života členom súčasne viacerých organizácií, v ktorých bude

dobrovoľnícky i ekonomicky činný. Pri predpokladanom ďalšom rozvoji produktivity bude schopný uspokojovať svoje ekonomické potreby buď v jednom podniku, ale skôr sa dá predpokladať, že vo viacerých organizáciách, v ktorých nemusí vždy pôsobiť naplno, ale na základe čiastkových zmlúv či príležitostných a doplnkových aktivít.

Nezabúdajme, že sa rozvíja nielen spolková organizačná činnosť, ale aj individuálne elektronické, virtuálne spoločenstvá (komunity). Organizácie sú riadenými ľudskými spoločnosťami. Ich výsledky vždy smerujú von, do vonkajšieho prostredia, sú teda zriaďované za určitým špecifickým cieľom, k určitému účelu a ak splnia tento účel, rozpúšťajú sa, alebo sa menia. Tu máme možnosť vstúpiť do procesu tvorby organizácií a pomáhať definovanými kritériami organizácie zainteresovávať na tom, aby v nich jednotlivci našli aj prácu. Ak sa toto dve dekády učili poskytovatelia grantových schém *eurofondov*, teraz a v tomto systéme bez príležitostí ku korupčnému správaniu sa to bude znamenať, že celospoločenské, regionálne, ale i lokálne požiadavky na *pokrytie práce a zabezpečenie určitých spoločensky žiadúcich výkonov* budú grantovým systémom možno krátkobodo, ale možno i celoživotne, zabezpečovať ľuďom – predovšetkým vlastným obyvateľom národného štátu, prácu a odmenu za takúto prácu na spoločensky dohodnutej úrovni.

Ten tzv. federálny trojlístok zamestnancov, ktorý spôsobil, že zamestnávateľi si „očistili“ stav nákladov na mzdu takmer „na dreň“ a ponechali si iba zopár kľúčových pracovníkov, pričom ostatné pracovné sily si prenajímali od agentúr dočasného zamestnávania, alebo od živnostníkov – dodávateľov, sa premení.

Doba vykorisťovania práce a zotročovania nositeľov pracovnej sily odíde do histórie.

Samotný federálny trojlístok bude ***definovať rôznosť tímovej organizačnej práce***, kde sa jednotlivci bude v rôznych organizáciách umiestňovať na rôznych úrovniach zapojenia sa do činností, výhodné však bude preň byť aspoň v jednej z mnohých organizácii kmeňovým pracovníkom v kolektívnom vlastníctve výrobných prostriedkov.

4.4.1. Človek v spoločnosti organizácií

Človek je tvor spoločenský, jednotlivec nie je prirodzene „Robinsonom“, teda jedincom žijúcom sám na opustenom ostrove mimo spoločnosti.

V súčasnosti sa mení vzor, ktorý niekoľko dekád za sebou hlásali liberálne ideologické idey o človeku ako individuu, ktorý má právo konať sebecky a slobodne bez ohľadu na spoločnosť. Už sa „selfmademan“ idúci cez mŕtvoly sprotivil. Neznamená to však, že sa vzory pracovného správania sa prepólujú na druhý extrém – na prácu výlučne v kolektíve. Pracovať v ***spoločnosti organizácií*** vôbec neznamená, že jedinec bude prinútený žiť v nejakej komúne, že bude zdieľať spoločné priestory a bude musieť mať iba a len spoločné zdroje k obžive a k prežitiu. Dnešný „homo economicus“ v 21. storočí musí, aby mohol vyrábať a pretvárať, vstupovať do určitých ekonomických vzťahov v rámci vyvíjajúcich sa spoločenských pomerov. Je teda definovaný svojou sociálnou prirodzenosťou. Jeho „ekonomická podstata“ zahŕňa aj racionálne riadenie ekonomických inštitúcií, ale aj vedomie sociálnej zodpovednosti. A popis správania sa človeka môže byť použitý nielen v

ekonomickej oblasti, ale aj v mimoekonomickej, spoločenskej oblasti. Jednotlivec bude takto viac definovaný ako spoločenský tvor pracujúci v mnohých kolektívoch, v tímoch, než bol doteraz.

Práve naopak, **práca v spoločnosti organizácií** umožní každému jednotlivcovi realizovať sa podľa svojich predstáv a možností. Informačné technológie v tomto prípade tvoria ten technologický komfort, v ktorom si jednotlivec sám určí stupeň zapojenia sa do spoločnosti aj pri plnom kolektívnom pracovnom nasadení. Sny o tom, že „roboty“ nahradia ľudí, treba podporovať, pretože všade tam, kde to bude pre existenciu človeka v rozpore s fyzickým bytím, môžu roboty prácu človeka nahradiť – pripomeňme si pracovné podmienky ako vysoké tlaky v hĺbinách oceánov, extrémne teploty v púšťach či na póloch, vôbec život vo vesmíre či v útrobách kráterov a pod zemským povrchom.

Adam Smith pôvodne definoval človeka ako „homo economicus“, ktorý racionálne pôsobí v živote a používa svoje schopnosti predovšetkým na uspokojovanie individuálnych potrieb a je definovaný ako sebecký a racionálny jedinec. Preto sa zameriava len na uspokojovanie základných životných potrieb individua a na vyniknutie v konkurenčnom boji. Ale človek v spoločnosti organizácií bude plne uspokojovať prakticky celú škálu svojich potrieb v rôznych organizáciách v zmysle definovaných škál ľudských potrieb. A to už sme v organizačnom správaní sa jednotlivca a jeho sociálnych potrebách podľa **Maslowových a Alderferových** analýz. Ide teda o človeka spoločenského, zapojeného do tímových prác, ťažiaceho zo zdieľania spoločenských a pracovných úžitkov. A k tomu bude mať dostatok zdrojov, organizačných zdrojov v mnohých organizáciách i v základom podniku, v ktorom bude pracovať.

niet odkazov, pretože tieto kapitoly sú originál texty Ing.Peter Zajac-Vanka, Ekonomika po kapitalizme a sociálne potreby podľa diagramov Maslowových a Alderferových analýz